

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Анотація. Розглянуто сутність кредитного ризику комерційного банку, а також підходи до його аналізу. Проаналізовано основні методи оцінки кредитного ризику. Проведено розмежування інструментарію оцінки кредитного ризику банку залежно від об'єкта.

Аннотация. Рассмотрена сущность кредитного риска коммерческого банка, а также подходы к его анализу. Проанализированы основные методы оценки кредитного риска. Проведено разграничение инструментария оценки кредитного риска банка в зависимости от объекта.

Annotation. The essence of the credit risk of commercial banks, as well as approaches to its analysis have been studied. The basic methods for assessing credit risk have been analysed. A differentiation of credit risk assessment tools depending on the bank facility has been made.

Ключові слова: ризик, кредитний ризик банку, індивідуальний кредитний ризик, портфельний кредитний ризик, оцінка кредитного ризику банку.

Основним видом діяльності комерційного банку є кредитування, яке нерозривно пов'язане з поняттям "кредитний ризик". Кредитні ризики не тільки негативно впливають на прибутковість та платоспроможність банку, а також породжують інші ризики, які в майбутньому можуть мати масштабний прояв. Тому надзвичайно важливо правильно виявити та оцінити фактори, що впливають на кредитний ризик.

Проблемами оцінки кредитного ризику банку займалися такі вчені, як: Вовк В. Я., Домрачев В. М., Кабанов В. Г., Примостка Л. О., Ковальова О. П., Белікова А. М., Кабушкіна С. Н. та ін.

Метою цієї статті є аналіз існуючих методів оцінки кредитного ризику комерційного банку.

Один з найважливіших видів діяльності банків – кредитні операції. Кредитування займає позицію однієї з найбільш дохідних статей активів, тому з ним пов'язані найбільші ризики. Отже, кредитний ризик є характерним і найвагомим для банківської діяльності.

Кредитний ризик – імовірність неповернення позичальником отриманого кредиту та відсотків за користування позикою в результаті фінансових ускладнень, фінансового краху чи шахрайства [1].

Залежно від суб'єкта носія ризику розрізняють ризик індивідуального позичальника (індивідуальний кредитний ризик) та сукупний (портфельний) кредитний ризик [2].

Кредитний індивідуальний ризик – це ризик, пов'язаний з тим, що позичальник не зможе або не захоче виконати свої зобов'язання за кредитною угодою щодо повернення позикових коштів та процентів за користування цими коштами. Індивідуальний ризик залежить від максимальної величини кредиту (максимально можливих збитків) і ймовірності їх настання.

У свою чергу кредитний портфельний ризик – це можливість зменшення вартості частини активів банку або зниження їхньої прибутковості відносно розрахункового запланованого рівня у зв'язку з динамікою структурних елементів кредитного портфеля, що впливає на фінансовий стан банку та платоспроможність.

Також сукупний (портфельний) кредитний ризик залежить як від величини індивідуальних кредитних ризиків, так і від ступеня взаємозалежності між окремими позичальниками. І чим меншою є ця взаємозалежність, тим менший сукупний кредитний ризик.

Застосування даного розмежування є обов'язковим як для вибору інструментарію оцінки кредитного ризику, так і для обґрунтування рішень щодо його регулювання та контролю.

Сьогодні існує два основних методи оцінки кредитного ризику, які можуть застосовуватися як окремо, так і у поєднанні один з одним:

суб'єктивний висновок експертів чи кредитних інспекторів про рівень кредитного ризику;

автоматизовані системи скорингу – розрахунок кредитного ризику за математичною моделлю.

Суб'єктивна (експертна) оцінка характеризує ступінь переваги одних показників над іншими. На підставі наявної інформації спеціаліст банку намагається скласти "узагальнений портрет" потенційного позичальника та порівняти його зі "стандартними образами" позичальників, які асоціюються із різним рівнем ризику.

Суб'єктивна оцінка, як правило, доповнюється системою моніторингу, який розкриває кредитну історію потенційних клієнтів. Перш за все, шляхом використання інформації, яка отримується від кредитних бюро.

Другий підхід є більш розповсюдженим у світовій банківській практиці та отримав назву "скоринг". Традиційно скорингом вважають математичну або статистичну модель, за допомогою якої на підставі кредитної історії "минулих" клієнтів банк намагається визначити, наскільки велика вірогідність того, що окремий потенційний позичальник поверне кредит у обумовлений строк.

Важливим напрямом розробки методів управління кредитним ризиком банку є оцінка його рівня. У зв'язку з тим, що кредитний ризик має певні особливості, його оцінка проводиться на підставі не тільки кількісного, а й якісного аналізу.

Якісний аналіз є найбільш складним й вимагає ґрунтовних знань, досвіду та інтуїції у даній сфері економічної діяльності. Його головна мета – визначити чинники ризику, області ризику, після чого ідентифікувати всі можливі ризики у складі кредитного. Його доцільно здійснювати у двох аспектах:

визначення можливих джерел кредитного ризику, оцінка якісних показників кредитоспроможності позичальника та аналіз відповідності параметрів кредиту положенням кредитної угоди;

визначення суб'єктивної складової кредитного ризику, виявлення інтересів суб'єктів ризику тощо.

Кількісний аналіз ризику, тобто кількісне (числове) визначення ступеня окремих ризиків й ризику неповернення кредиту в цілому, що є теж досить складною проблемою.

Під час проведення експертної оцінки будь-який банк в оцінці кредитного ризику використовує свої методи, проте є загальні для всіх банків принципи. Зазвичай, процес оцінки кредитного ризику може бути розподілений на три етапи:

попередня оцінка ризиків;

якісна оцінка кредитного ризику;

прийняття рішення про видачу (невидачу) кредиту.

На етапі попередньої оцінки здійснюється оцінка кредитоспроможності позичальника, ймовірність виконання ним умов кредитної угоди, а також масштабу втрат банку у разі реалізації ризику [3].

Даний аналіз спирається на низку методів, серед яких: коефіцієнтний метод, метод експертних оцінок, статистичні методи тощо.

Але найбільш поширеним методом оцінки рівня кредитного ризику є метод експертних оцінок, який передбачає обробку й аналіз результатів опитування експертів щодо ймовірності настання небажаної події, яка може призвести до збитків банку за кредитною операцією або кредитним портфелем у цілому. Одним із наочних прикладів оцінки кредитного ризику експертним методом є рейтингові методики оцінки кредитоспроможності позичальника, що використовуються вітчизняними банками.

Для розрахунку сукупного кредитного ризику банку можна використати таку формулу [3]:

$$\text{VAR}_n = I + k \sqrt{\sum_{i=1}^n \sigma_i^2 + \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \sigma_i \times \sigma_j \times \rho}, \quad (1)$$

де I – сподівана (середня) величина збитків за кредитним портфелем;

k – поправковий коефіцієнт (квантиль), що визначає положення значення випадкової величини (симетрично в обох "хвостах" розподілу) відносно середнього, вираженого в кількості середньоквадратичних відхилень;

σ – стандартне відхилення можливих збитків за i -ю (i -ю) кредитною угодою;

ρ – коефіцієнт кореляції ймовірностей дефолту i -го та j -го позичальників.

За результатами кількісного аналізу кредитного ризику визначаються розмір реальної вартості активів, пов'язаних із кредитним ризиком, та обсяг можливих збитків.

Отже, слід зазначити, що для вирішення проблеми управління кредитним ризиком необхідні теоретичні розробки у цій галузі та практичні навички працівників банку з аналізу та мінімізації можливих витрат, пов'язаних із кредитною діяльністю.

Проблема кредитних ризиків та шляхів зниження їх рівнів у процесі активної діяльності комерційних банків, раціонального та безпечного управління кредитним портфелем є найголовнішою для банків, особливо на сучасному етапі економічного реформування в Україні. Успішне її вирішення сприятиме надійному функціонуванню, фінансовій стійкості не тільки самого комерційного банку, але й тієї сфери, в котрій він провадить свою діяльність.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович. – К. : КНЕУ, 2005. – 599 с. 2. Примостка Л. О. Банківські ризики : теорія та практика управління : монографія / Л. О. Примостка. – К. : КНЕУ, 2007. – 450 с. 3. Вовк В. Я. Кредитування і контроль [Електронний ресурс] / В. Я. Вовк. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws/>. – Назва з екрану. 4. Денисенко М. П. Кредитування та ризики : навч. посіб. / [М. П. Денисенко, В. М. Домрачев, В. Г. Кабанов]. – К. : "Видавничий дім "Професіонал", 2008. – 480 с.